

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: חג חנוכה (א)

ההפטרה: חזון עובדיה (עובדיה א)

ט"ו כסלו תשפ"ב 1400 (שנה כז')

פרשת וישלח

"ויותר יעקב לבדו" (לכ, כד)

מובא בגמרא (חולין צא): שיעקב שכח פכים קטנים וחזר לקחתם.

מביא ה"מגלה עמוקות" בשם המדרש: אמר הקב"ה ליעקב אתה מסרת את נפשך

בשביל פכים קטנים, חייך שאני משלם לבניך שיעשה להם נס גדול בימי החשמונאים ע"י פכים קטנים.

איזה פך שכח יעקב? אומר המדרש: פך קטן של שמן שהקדישו על מנת לנסך את שמנו על גבי המצבה

בבית אל, כיון שנדר "אם יהיה אלוקים עמדי ושמרני..." (וכעת קיים נדרו שכתוב (לה, יד): "ויצב יעקב

מצבה... ויצוק עליה שמן", לכן מידה כנגד מידה בזכות מסירות הנפש של יעקב זכו בניו בנס פך השמן

בחנוכה. ומפרש ה"שפתי כהן" על התורה: פך זה שמצאו החשמונאיים היה אותו הפך של שמן המשחה

שחזר יעקב לקחתו שהספיק להדלקת החנוכייה במקדש שמונה ימים ובזכות אותו הנס חוגגים אנו את חג

החנוכה. **ללמדנו** כשיהודי מתחזק בתורה ובמצוות במסירות נפש לכבוד הקב"ה, ישיב לו הקב"ה

ולצאצאיו בכפל כפליים.

"וירא כי לא יוכל לו ויגזע בכף ירך יעקב בהאבקו עמו" (לג, כה)

שפגע לו בגיד הנשה, נראה לבאר על דרך הדרש: הנשה- מלשון שכחה כפי שאמר יוסף (מא, נא) "כי נשני

אלוקים את עמלי", ומסביר שם ה"מעם לועז" ששכח יוסף את התורה שלמד כי היה טרוד בניהול

המלוכה. ורומז שע"י נגיעת שרו של עשיו בירך יעקב ניתן כוח למלכי יוון בתקופת החשמונאים שרצו

ל"השכיחם תורתך". שהגיעה בכף ירך הוא עניין אחיזת הרע בישראל והיטמעותם בגויים כפי שהיה בימי

היוונים שאסרו בין שאר גזרותיהם את לימוד התורה.

כן רבותי ההיסטוריה חוזרת ... כמו אז גם היום, בימים אלו ממש מנסה ממשלת הזדון "להשכיחם

תורתך" ואנו אין לנו לאחוז להתחזק בלימוד התורה ובקיום המצוות שהם מגן ותרסיס מפני עוקרי הדת

ומעט מן האור דוחה הרבה מן החושך.

אור נרות החנוכה שהציתו (מפי הרב פנחס זרביב)

מעשה שהיה

היה זה לילה קריר במיוחד בניו יורק העיר הגדולה, נצרכת לספר מסוים

ששכן בספריה הגדולה שבעיר, הספקתי להיכנס 10 דקות לפני הסגירה ושאלתי

את הספרנים היכן נמצאים הספרים בנושא יהדות ומיהרתי לחפש אחר הספר. נגש אלי אחד

הספרנים ושאל בזהירות: "האם הנך מישראל?", "כן" השבתי. "האם הנך יהודי?", "אכן כן",

"האם אוכל לשוחח אתך ביחידות לאחר סגירת הספרייה?", "בהחלט", השבתי וניפננו כל אחד

לעיסוקו.... לאחר מס' דקות הוא הגיע ופינה שולחן צדדי, התיישבנו והוא החל לגולל את

סיפורו הבלתי יאמן: "הורי עלו מרוסיה לפני שנים רבות. הגם ששניהם יהודים, הם הכחישו כל

קשר ליהדותם. כאשר הגעתי לגיל 13, קראו לי הורי ואמרו שיש להם דבר חשוב לומר לי,

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * **לא לעיין בזמן תפילה** * שקיעה 4:40-4:38 * סוף זמן ק"ש 8:21-8:17

יציאת שבת: 5:43

יציאת שבת: 5:10

יציאת שבת: 4:20

הם הודיעו לי לראשונה שהם יהודים, ולפי הכללים גם אני יהודי, אך מיד ביקשו בתוקף מוחלט שאשכח מכך. וגם אחרי שנים הם נתנו לי הוראה חדה וברורה שלא אעז לקבור אותם בבית קברות יהודי, רק בזה הכללי. המשכתי בתיכון ואח"כ בקולג' ובאחד הימים באתי לבשר להורי שהכרתי נערה טובה, חכמה ומשכילה ואנו חפצים להינשא. הורי שאלו מיד: "היא יהודייה?". השבתי שלא וראיתי שהוקל להם, הם אמרו מיד: "יופי מצוין, עשית בחירה מעולה".

נישאנו ונולדו לנו שני בנים, עם השנים הם גדלו והלכו לבתי הספר הממלכתיים שבאזורינו. באחד הימים, בני הגדול בן ה-12 חזר מבית הספר והחל שואל שאלות אודות הנצרות אך אני השבתי לו שיפסיק להטריד אותי בשאלות שלא מעניינות אותי. "תראה אבא, בעוד יומיים יחול 'חג המולד', ובבית הספר עושים תחרות של קישוט חדרים, הילד שחדרו יקושט הכי יפה בסמלי החג ינצח בתחרות...." הייתי המום וצעקתי: "מי הכניס לך את הדברים האלה לראש? הרי בבית הספר יש חופש דת, ממתי צוות בית הספר מכניס תכנים דתיים לראשי הילדים?". בני גייס את אשתי לחלומותיו והיא דחקה בי בנועם "מה אכפת לך, אם הדבר יעשה לילד טוב, מה זה משנה כמה דולרים וכוכבים אדומים....." וכך יצאנו לרכוש אביזרים לקישוט החדר. קנינו עץ גדול, כוכבים ועוד סמלים הקשורים לחג המולד, והילד נשאר ער כל הלילה. טורח לקשט את חדרו.... לאחר יומיים ניגש אלי בני בן ה-10 ובפיו שאלות דומות: "אבא, האם ידוע לך מי היה מתתיהו היהודי?". "לא", עניתי נחרצות, "אבא, האם אתה יודע שהוא ניצח את כל היוונים החכמים והחזקים?", "לא, וזה לא מענין אותי" השבתי לו. "ובכן, בימים אלו חוגגים את נצחוננו של מתתיהו היהודי ויש לנו תחרות בכיתה על קישוט החדרים בסמלי הנצחון, חנוכיות יפות, מגן דוד, סביבונים וכמובן סופגניות. סירבתי בתוקף אך בני רץ מיד לאמו בוכה וראה זה פלא, אשתי כעת גיבתה אותי באופן מלא ואמרה: "איננו מכניסים תכנים דתיים וודאי שלא מקשטים בהם חדרים ללא שום סיבה.. ואני שאלתי אותה: "למה הדבר לא נכון גם כלפי הקישוט החדר של הבן הגדול?" ניחשתי לבד את התשובה ועל אתר הודעתי חגיגת לבני שיתכונן ליציאה לשוק המקומי לרכוש את הסמלים שכה השתוקק לקנות וכך חזרנו עמוסים בכל מיני סוגי חנוכיות, אורות וסביבונים.

למחרת הגיעו נציגי בית הספר לצלם את חדרי המשתתפים בתחרות כשאשתי מתרגשת מהחדר שמסמל את חג המולד ואני מתגאה דווקא בחדר שמסמל את חג החנוכה. וכאן התהפכו חיי, מראה הנרות שדלקו בחנוכיה תפסו את נשמתי וזעזעו אותי באופן נורא, אינני נרדם מאותו הלילה וכמעט שאיני מסוגל לאכול, דבר שכזה מעולם לא קרה לי ואני מקווה שאוכל לצאת מזה. אולי יש לך הסבר הגיוני למה שקורה עמי?".

הייתי המום מהסיפור ששמעתי כעת כשלענין רוחי עולה הנר עליו סיפר ראש הישיבה כשציטט מזכריה(ד,ב-ו): "ויאמר אלי מה אתה רואה ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה. ושניים זיתים עליה אחד מימין הגולה ואחד על שמאלה". והסביר הרב: "הכל יש, מנורת זהב יש, שבעה קנים יש, שני זיתים המריקים שמן לקנים גם כן יש, רק אש חסר. נר אחד קטן שידליק את המנורה הנאה והגדולה והמלאך השיב לו: 'ויען ויאמר אלי לאמור, זה דבר ה' אל זרובבל לאמור: לא בחיל ולא בכוח כי אם ברוחי אמר ה'..'. "כי אם ברוחי"- נר איננו סתם להבה מרקדת, היא מדברת ומכוונת הישר לנשמתו של היהודי. אף אחד לא יעשה זאת במקומך, יבוא האדם בעצמו וידליק בבחירתו, ויצית אור נשמתו במנורת הזהב, שבעה קנים עם שני זיתים מוריקים שמן זית זך". סיימתי את דברי מהתרגשות על מהותו של נר בנשמתו של כל יהודי ואפילו הנידח ביותר. "ראה נא, הוצת בך האור. בוא לארץ ישראל, הכר את בוראך, את שורשיך, מאין באת ולאן אתה הולך", והחלפנו פרטים ליצירת קשר. לאחר מס' שנים, באחד מימי החנוכה, קיבלתי

טלפון נרגש על הקו היה אותו יהודי נידח שהחל לספר לי בהתרגשות רבה שלפני מספר חודשים סיימו אשתו וילדיו תהליך ארוך של גיור ושכעת לראשונה הם מדליקים נר חנוכה בברכה, כשהוא נאחז בזכות אבות ובניצוץ שנותר דולק "שעשה ניסים לאבותינו, בימים ההם בזמן הזה". (אתר דרשו)

הלכות חג חנוכה [א]

פינת ההלכה

א. מהי חנוכה? בתקופת בית המקדש השני גזרו היוונים גזרות שמד על ישראל וביטלום ממצוות התורה, ונכנסו לבית המקדש ופרצו בו פרצות וטמאוהו, ונלחמו בהם ישראל ואיבדום – והיה זה ביום כ"ה בכסלו, ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור להדליק את המנורה בבית המקדש אלא פך אחד של שמן והיה בו כדי להדליק רק ליום אחד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים עד שכתשו שמן טהור חדש, ולכן תיקנו רבותינו שיהיו ימים אלו ימי שמחה והלל ונקראים חנוכה ומדליקים בהם נרות לפרסם הנס (משנ"ב סי' תרע"ב ס"ק א). ונכון ללמוד את הלכות חנוכה בחנוכה (ש"ת שלמה חיים סי' רסה). או כמה ימים לפני כן כדי לדעת את פרטי ההלכות (ילקו"י חנוכה סי' תרע"ז).

ב. ימים אלו אסורים בהספד ותענית (ש"ע ס"א), ואין מספידים אלא לחכם שנפטר בשעת הלווייתו (ש"ע ס"ג). ואומרים "צידוק הדין" [שבה מצדיקים את גזר הדין שהביא ה'] (ילקו"י חנוכה עמ' סב) ואזכרה [של "ד", "30", "ו'שנה"] עושים עם דברי תורה וחזק ללא הספד. ונכון שלא לבקר בבית הקברות [לא "לשבעה" ולא "לשלושים" ויבקר אחרי חנוכה (חזו"ע חנוכה עמ' יא) אבל "לשנה" אפשר אם בטוח שלא יבכה (ילקו"י חנוכה ע"מ כד)], אבל לקברות צדיקים מותר (בא"ח וישב ס"ב). ימי החנוכה נחשבים ימי חג לענין שיכול לאחל לחברו "חג שמח" (כן רואה הגאון יצחק זילברטיין להוכיח משו"ע יו"ד סימן ריו סעיף מז ובט"ז ס"ק לח ושכן נהג הסתייפלר רבי יעקב ישראל קניבסקי וכן מר"ן הגאון יוסף שלום אלישיב נהג כן וכל זה הביא בספרו עלינו לשבח דברים ז' עמ' שמב).

ג. כמה נרות צריך להדליק בחנוכה? מעיקר הדין די בנר אחד לכל בית מישראל, אבל נהגו להדר ולהוסיף בכל לילה נר נוסף. (ש"ע סי' תרע"א סעי' ז'). **הספרדים:** נהגו להדליק חנוכייה אחת לכל בני הבית (ש"ע ס'א) **האשכנזים:** נוהגים שכל זכר מגיל חינוך מדליק חנוכייה לעצמו (הרמ"א ס'א, ס'א) **הערע** (ש"ע ס"ג ומשנ"ב ס'א).

וכן נוהגים להדליק שמש גבוה מעל כולם שאם יבוא להשתמש לאור הנרות ישתמש בשל השמש [שאין בנר השמש קדושה כלל] (ש"ע סי' תרע"א ס"ה ובאו"ל ס'א, ש"ע סי' תרע"ג ס"א).

ד. החייבים בהדלקה: בן מגיל 13 ובת מגיל 12 חייבים בהדלקת נרות חנוכה (עיין ש"ע סי' תרע"ה ס"ג ובט"ז). מ"מ נהגו שמדליקים חנוכייה אחת לכל בני הבית (ומנהג האשכנזים שכל אחד מבני הבית הזכרים מדליק) (ש"ע סי' תרע"א ס"ג). קטנים פטורים (סי' תרע"ד ס"ג) אך טוב לחנך קטנים שהגיעו לגיל חינוך [גיל 6 ומעלה] להדליק את נרות ההידור [מנר השני והלאה], וקטנים שלא הגיעו לחינוך מותר להם להדליק רק את השמש (תורת מועדים סי' ז ס"ב).

ה. בחורי ישיבה וחיילים שנמצאים מחוץ לבתיהם והוריהם מדליקים בבתיהם פטורים מהדלקת נרות חנוכה, ואם בכל זאת רוצים להדליק אזי ידליקו בלי ברכה (תורת המועדים פ"ב ס"ח). [אך אם החיילים נמצאים במקום שאין רואים נרות חנוכה כלל הם רשאים להדליק בברכה (חזו"ע עמ' קנו-קנח), אבל אם נמצאים בשדה פתוח בלא אוהלים מדליקים בלא ברכה] (לאשכנזים זה אחרת). כשמדליקים הדלקה מרכזית בבית כ"כ ויש עשרה, אף אלו שבצבא או בישיבה נוהגים להדליק בברכה [אחד מדליק ומברך].

ו. כשבעל הבית נאלץ להיעדר מביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה עד לשעה מאוחרת בלילה [לאחר 9:00 בערב שאז כבר אין כל כך עוברים ושבים בערים, ובמושבים בד"כ יותר מוקדם (פסקי תשובות סי' תרע"ז ס"ד)] ראוי ונכון שימנה את אשתו שתהיה שלוחתו להדליק נרות חנוכה עם צאת הכוכבים וגם הוא יוצא ידי חובת הדלקת נרות חנוכה בהדלקה זו, ששלוחו של אדם כמותו (ש"ת יח"ד ח"ג סי' נא).

ז. משפחה שמתארחת וסמוכה על שולחן המארחים יוצאת ידי חובה בהדלקת בעל הבית (חזו"ע עמ' קמה-קמו) מ"מ אם מתכוונים באותו היום לחזור לביתם ידליקו נר חנוכה כשיגיעו לביתם אפילו מאוחר בלילה [שהדלקת חנוכה הולכת אחר מקום שישן שם] (ס'א קנה-קנו) כגון: שהתארחו בשבת וחוזרים במוצ"ש לביתם ידליקו בביתם (ס'א).

ת. היכן מניחים את החנוכייה?

מ"מ מי שגר בקומת קרקע באופן שיש לו בחצירו פתח סמוך לרשות הרבים (או ביתו פתוח לרה"ר) מניח את החנוכייה בפתח מבחוץ בגובה בין 24 ל-80 ס"מ.

מ"מ מי שגר בבנין קומות (מקומה ראשונה עד שלישית) ויש לו חלון עד גובה 9.6 מטר מהקרקע, ידליק

את החנוכייה בחלון הפונה לרשות הרבים.

למנוח בכל מקרה אחר (כגון: מקומה רביעית וכו') מניח ליד דלת ביתו משמאל לנכנס בגובה בין 24 ל-80 ס"מ (ש"ע סי' תרע"א ס"ה-1, כה"ח ס"ק מה) מבפנים (חזו"ע עמ' לט, עיין ילקו"י עמ' קסח) אם ירצה יכול להדליק בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים אפילו בקומה ה', ו, כשיש ממול בנין גבוה שהיו פרסומי ניסא להם (חזו"ע עמ' לה).

למנוח כל גובה האמור כאן הוא מהקרקע ועד השלהבת של הנרות (ילקו"י ח"ה עמ' קל"ח ס"ק כח).

ט. צריך להדליק נרות חנוכה במקום הנחתם (ש"ע סי' תרע"א ס"א) ולכן לא ידליק ואח"כ יזיז את החנוכייה עם הנרות למקום אחר, ואם עשה כן, לא יצא (ש"ע ס"א). וצריך לכבות את הנרות ולחזור ולהדליקם במקום החדש בלי ברכה (תורת מועדים סי' ג ס"ט). כשבעל הבית חולה ואינו יכול לקום ממיטתו יצווה על אחד מבניו ביתו שידליק ויברך במקומו במקום שצריך ויוצא בזה ידי חובת המצווה (הליכות עולם ח"א עמ' ס, תורת מועדים סי' ה) ובדיעבד כשהדליקו ליד החולה ואח"כ העבירו למקומו יצא (חזו"ע בהערות עמ' קטז-קכ הטעם לירוף טעמים).

י. אין להשאיר את נרות חנוכה דולקים ללא השגחה בכל מצב בין בבית הכנסת ובין בבית משום פיקוח נפש, ששרפות פרצו מהנרות וגבו קורבנות בנפש ה"י ולכן :

* אם הדליק בביה"כ בכל מקרה מותר לכבות אפילו בתוך חצי שעה להדלקה (ילקו"י חנוכה עמ' רכג).

* אם הדליק בבית וצריכים לעזוב את הבית באופן לא צפוי הרי:

- אם נמצאים בתוך חצי שעה להדלקת הנרות אין לכבות את הנרות [עד סוף חצי שעה] וגם אין לעזובם לבד, ואם משאירים משהו חייב שיהיה זה אדם מבוגר ולא ילד.

- אם נמצאים אחרי חצי שעה מהדלקת הנרות יכולים לכבותם לכתחילה (ש"ע סי' תרע"ב ס"ג) ואינו צריך לחזור ולהדליקם כשחוזר (ילקו"י ס"א סי' תרע"ב ס"ג).

* אם זה בבית וצריכים לעזוב את הבית באופן צפוי ומתוכנן שיודעים שיצטרכו להשאיר את הנרות לבד, במצב כזה לא ידליקו את הנרות אלא כשיחזרו הביתה אפילו בשעה מאוחרת בלילה.

יא. הדלקה בבית הכנסת: נהגו להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת בין מנחה לערבית (סי' תרע"א ס"ז בהר"מ) עם שקיעת החמה (חזו"ע עמ' ס"ט ס"ג) [מ"מ אם הדליק לפני כן אין זה מעכב] (ס"ק ס"ד 7).

יב. אין להדליק בברכה אלא אם כן היו 10, ואם אין 10 וידוע שאח"כ יבואו עוד אנשים וישלימו למניין ויראו את הנרות דולקים רשאים להדליק בברכה (חזו"ע עמ' נג). וגם אפשר לצרף קטן שהגיע לחינוך או נשים לצורך 10 ואז לברך ולהדליק (ס"א).

יג. כשמדליקים בערב שבת בביה"כ, אם כל הציבור הדליקו בביתם בברכות [כפי המצוי!] אין המדליק נרות חנוכה בביה"כ מברך "שעשה ניסים", אלא רק ברכת "להדליק" (חזו"ע עמ' נז).

יד. אין יוצאים ידי חובה בהדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת, ואע"פ שמדליק בברכות בביה"כ חוזר ומדליק בביתו שוב בברכות, מ"מ לא יחזור לברך בביתו "שעשה ניסים ו"שהחיינו" אלא אם כן הוא מוציא בברכתו את בני ביתו (ילקו"י עמ' ר).

טו. אבל [תוך 7 ימים] לא יברך וידליק בלילה הראשון בביה"כ [אא"כ אין אחר שיברך] (חזו"ע עמ' נט). אבל בשאר הלילות רשאי [ובביתו יכול בכל הימים] (ס"א).

טז. הדלקה בערב שבת * יקדים להתפלל מנחה [אפילו מנחה גדולה (עיין שו"ת יצי"א ח"ה אור"ח סי' מד לרש"י עובדיה יוסף, משנ"ב תפארת ארזי הלכנון סי' רס"א ס"ק 1, שיבת ציון לרב בן ציון מופ"ח ח"א עמ' קכב-קכג)] לפני ההדלקה, מ"מ אם לא התאפשר לו, לא יתפלל ביחידות אלא ידליק וילך להתפלל מנחה בציבור (הליכות עולם ח"ב ע"מ סח).

* **סדר ההדלקה:** מדליק נר חנוכה [צריך שיהא בו שיעור שידלקו הנרות עד חצי שעה אחרי צאת הכוכבים היינו עד 5:20 בערב, ומינימום שנה אחד יהיה בשיעור זה, ולכן הנרות הצבעוניים לא מתאימים להדלקה בער"ש] ואח"כ נרות שבת, ואם הזמן מצומצם אחר שהדליק נר אחד של חנוכה, יכולה האישה להדליק נרות של שבת (נב"ח וי"ב כ, כה"ח סי' תרע"א ס"ק עט).

יז. הנהוג להדליק נרות חנוכה ליד דלת ביתו [כגון: מקומה רביעית ומעלה] בער"ש עדיף שידליק בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים בגלל שיש בעיה של רוח בכל פתיחת דלת שיכולה לכבות את הנרות בשבת כמו כן יש בעיה להזיזה אח"כ (ד. ע. עיין חזו"ע עמ' קפ"א, לה).

יח. חנוכייה בשבת: חנוכייה שדלקו בה נרות [בין בשמן בין בנרות] בליל שבת אסור לטלטלה כשהם דולקים (ש"ע סי' רע"ט ס"א) אבל משכבו יהיה מותר לטלטלה באופן שמתנה מערב שבת שיטלטל את החנוכייה אחר שיכבו הנרות (ש"ע סי' רע"ט ס"ד, חזו"ע שבת ח"ו עמ' קמז, ילקו"י שבת סי' רע"ט ס"ד).

עלון האיחוד עומד להוציא בס"ד בל"ג לוח דו צדדי צבעוני ובו פירוט תאריכי תחילה וסיום איסור שמיטה בירקות ופירות - ניתן להקדיש את הלוח לע"ג, רפואה, הצלחה - עד 3 תורמים לפנות לטל: 08-8644452

שעור לגברים באשדוד **בכל ליל שבת** ב- 8:00 עם הרה"ג מאיר כהן שליט"א בנושא: עין יעקב ופרשת שבוע
בב"כ הריב"ז רח"א אור לציון אזור ז